

1683

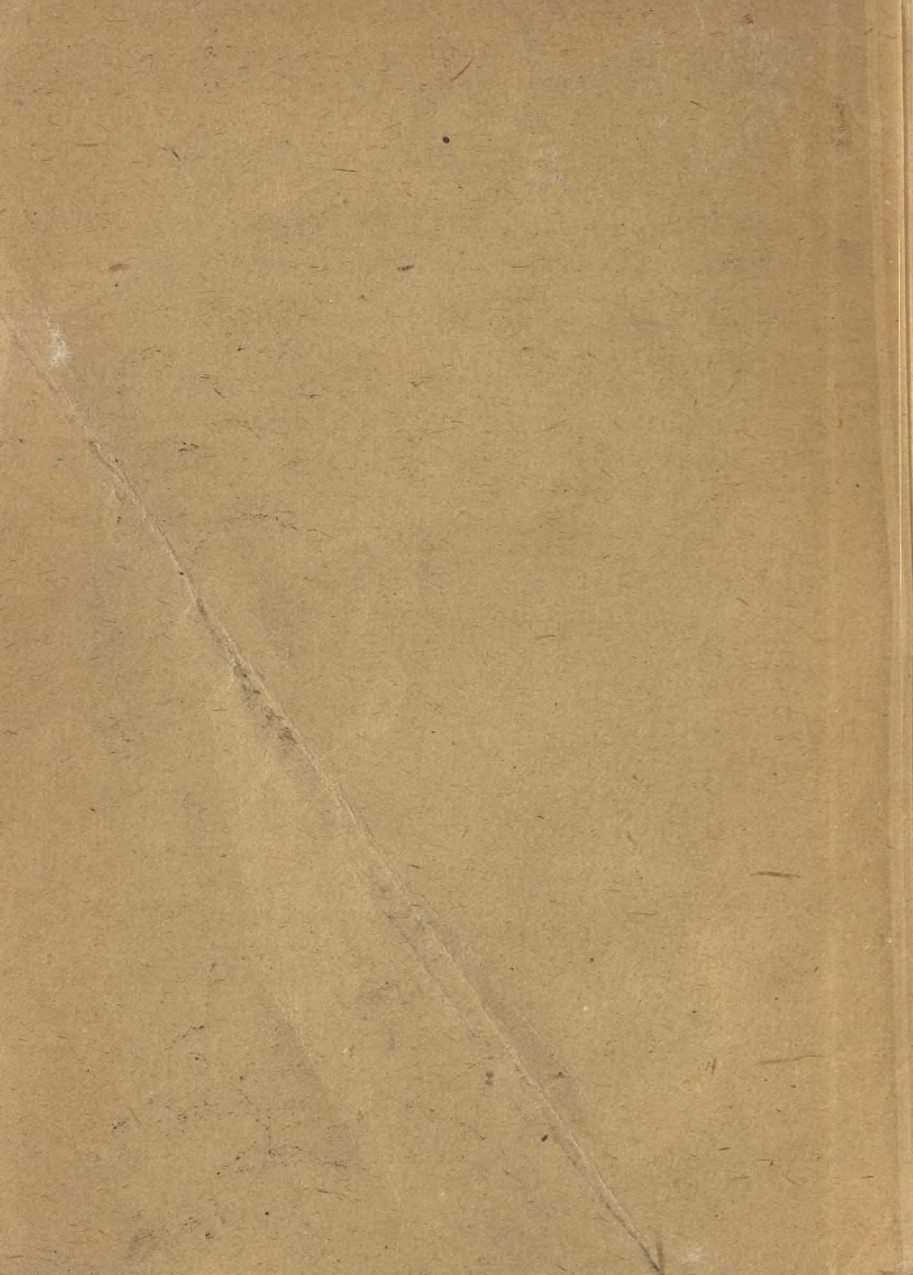
SOMLÓ LIPÓT

# ROMOK ÚTJÁN.



1683

TÁBORI VERSEK \*1914-18.





DOCUMENTARE

# ROMOK UTJÁN

SOMLÓ LIPÓT  
TÁBORI VERSEI  
1914—1918

~~8~~  
1.435  
NYOMTOTT HILLER & COMP KÖNYVNYOMDÁJÁBAN  
TIMIȘOARA

D



a 7949 : 893

*A címlapot Krausz Albert rajzolta.*



1683

*Eugene V. Debsnek,*

*eszméink, harcaink, álmaink igaz,  
mélyhitű tábornagyanak címére  
küldöm eme 1914—1918 orkánja  
közt kelt tábori leveleimet.*

*Timișoara, 1922. március 15.*



## A hadüzenet margójára

Rettentő, rút, riasztó rabként  
dobbant ránk a hadüzenet.  
Falánk szeme kimeresztve,  
poklos fáklyát emelgetve  
harsonáz a hadüzenet.

Sápadt arcok fellege felel,  
szivek zavara árnyakat tapod,  
szülők, ifjak, hitvesek szerelme  
hadüzenet tűzszemén neszelve —  
bolond-bambán bont bánatot . . .

Csak a csöcselék-szem riadtalan,  
hurrázza az üzenetet, —  
szallagot rak rongyaira,  
bárgyu hitét bokkrétázza, —  
hajh, régi terheket cipelget

— — — — —

Ó, mely tábor emelje fejét,  
melyik zengje: — Ne ölj Ember!  
Hol e had, mely oszthatatlan  
zászlót lengetne magasan  
és zengőn zugna mint a tenger,  
a ledöntő, lebirhatlan tenger . . .  
Ne ölj Ember! Ne ölj Ember!



## Kettős-rendben . . .

Kóros, kufár ágyon az élet  
és halott-riadót fuvatnak;  
nem nyújt elég kincsre-kincset  
rabos karunk urainknak?

A császár mondja: ég a határ,  
ó nincs ki bánja véreinket;  
mindent előtt a barbár-ár,  
ó, elmossa a hiveinket! . . .

Rút dáridók dobnak hurkot,  
a szemet-szemért: ember átka,  
halálkártya, dögvész, robot, —  
mártirt visznek a határra! . . .

A mártiroknak el kell menni,  
messzi-messzi, „Menet“-útra . . .  
óh, háboru hiv és gyilkolni  
ma: hősvatás, mindhiába . . .



Indul a sok szomorú néma,  
zavart lelkük bár összerebben,  
nem kutatják, ki a mondhatója —  
és lépkedünk a kettős-rendben,

Kettős-rendben, kettős-rendben . . .

[1914. Augusztus]

## A táborban

Bánatom uj köpenyére hajtom  
szomorú és lázas fejem  
és riasztgatom, riasztgatom —  
ami múltam, ami jelen . . .

És szeretnék szememre húzni  
csudalató álomtakarót,  
ha szabadna: sirni, sirni —  
meggyászolni minden valót.

[1915, Január]



## Barna Jóska ízenete . . .

[A barna róna fölsikolt:  
fia csupa katona volt]

Ekét tartott, bevonult,  
menetelve fölnyomúlt,  
árkot ásott, lövöldözött,  
üldöző volt s üldözött,  
hadakozott, rohamozott,  
mig egyszer, így elesett  
és így szóla az ízenet:

Bajtárs, — hogyha elesem:  
íme, itt a levelem,  
az van benne [mi lehetne],  
él a fia, édes szüle;  
ütközet volt, kavarodás,  
tulerő, meg iramodás . . .

kicsi a seb, kutya bajom,  
néhány hétig unatkozom;  
pihenetek jó spitájban.  
Ne aggódjék édes szülém!  
Isten áldja, édes szülém.

Megizente a postásnak  
s megindúlt a rohamútnak,  
hegynek, hegynek, föl a hegynek,  
tenger fegyver-rengetegnek,  
srapnell-gránát-tüzhányónak,  
vércafatos dróthálónak;  
hegynek, hegynek, mindig hegynek,  
sose látott rejtelemnek . . .

[A barna róna fölsikolt:  
fia csupa katona volt]

Hörgő hangja vizért dadog  
s ellenség szólt: Testvér, adok!



nékem hajh, a combom nincsen, —  
itt a kulacs, minden kincsem;  
gyere bajtárs, ne bomolj,  
a mundéromra ne gondolj,  
csusszál te is, hogyha tudsz,  
bennem fogytán mán a szusz;  
Isten látja, nem haragszom,  
testvérem vagy hogyha mondom . . .

Barna Jóska megértette,  
szeme tágult esdve lesve,  
vérző szive, habzó toroka  
a „Testvér” szót sóhajtgatta  
és mikor egymáshoz értek —  
bár a nyelvén nem is értett —  
„Testvér” — nyögte Barna Jóska,  
fogd a kezem, mi most béna,  
de Isten látja lelkemet, —  
sose gyűlölt titeket . . .

Az a kulacsát nyujtotta,  
de kihült a Jóska ajka ;  
ő szólitgatta, költögette,  
simogatta, hitetgette,  
mig végsőt bugygyant combján a vér:  
Én is megyek s nem tudom mér'.  
Barna testvér, Barna testvér . . .

[A barna róna fölsikolt:  
fia csupa katona volt]

[1915. Szeptember]



## A szomoruk vonatja

A szomoruk vén tehervonatja  
zakatol ide menő-futó nappal,  
mintha e világ a vérrel, a vassal  
csak nekem üzengetne, nekem sikongatna,  
mintha én volnék a váró állomása:  
jön, jön, fáradt megállásra.

Holtak dúlt sirján fut a sinpárja  
és helyt követel igazó nyommal,  
— olykor limmel-lommal —,  
én simogatom, holtak cimborája;  
rossz világ rojtos, árva fia,  
sóhajos a szomoruk vonatja...

Jön, jön fáradt megállásra  
és helyt követel igázó nyommal,  
jön, jön jajjos vonaglással,  
bágyadt karom kitárva várja,  
fájó hangu mint a multak vágya,  
mint a multak árnya . . .

[1915. október].



## A romok utján

Bolond bolygó romlelte utján  
elöntöttek és bebörtönzöttek  
örjögőí öldökölnek.

Konok éberek barom-viadalán  
lázálmok és pállott profitdühök  
szép szókkal köszöntik a dögöt.

Beomlott kuták hullamedrében  
egymás torkán emberek keze,  
veszett kezek kegyetlen ketrece.

Tiszta források erén a halál,  
szüzlelkek és rosszlélek-romok  
frigye füz, üz embersorsot,

Bolond bolygó romlelte utján  
elöntöttek és bebörtönzöttek  
örjögőí öldökölnek.

Öldökölnek! Öldökölnek

[1915, November]



## Tábori szonett

Kong, kong mint szívünkben kétség,  
morzsolja, morzsolja lelkünket,  
kong a kivert kolduló reménység, —  
hiába hívjuk régi hitünket.

Kong, kong mint komor setétség,  
— sorsunkban ó hosszú éjszakája —,  
kongj, kegyetlen tábori-vétség:  
dermedt szívünk mordúl rája.

Mindegy tán: merre, hol pihenni,  
igy: bambán, halálra neszelni,  
s nincs ifjuság, csak őrrült hervadás?

Jaj, halált kong a kongó kétség;  
csak kongj, kongj bünös-öregség:  
valahol ébred uj szent álmodás . . .

[1916, Január]

## S tovább kattog a gép

Fáradt-szomoru vagyok, kábán megreszketek.  
Mint sebzett szárnyu madárt prédás egek:  
követnek árnyas rémek, visongva, dermeteg.

Régi lázas álmok bomlanak rám ébren:  
Hallom a hangjuk, látom az arcuk:  
riadtan rebesőn, friss-halott fehérén.

Kiáltanék, eltikkad hangom, ó! fullaszt a kép!  
Megtört szemem csudaverten nézi:  
itt is, ott is, sirokban mozdúlnak, —  
[és fönt csak csattog, kattog a gép! . . .]

Teremtő emberek! Mért nem feleltek? . . .  
Hogyan elhallgattok, bárgyún kinevettek:  
ugye, nem igaz?! Álom . . . láz . . . álmkép?  
[És fönt csak csattog, kattog a gép? . . .]

(1916, Március)



## Betegen

Pihent szívem betegen, egy percre.  
Sóhajtott, hörgött, senkise leste  
és senkise látta, senkise kérte:  
hová vágy, hová, merre.

Tovaszállt tán néma végtelenbe.  
Vágygyal borúlt le a küszöbére,  
mint éber álomba, sejtve-félve:  
végtelen nagyajtót csuktak be előtte?

Fekete nagyajtó hullott-e elébe,  
a kinyílt káprázat zuhant sötétbe  
és úgy zokogott, megverve, remegve,  
holt vágya hullt siri sejtelembé?

Majd rejtelmes góggel földobogott.  
Rég' álma bőszen föllobogott:  
harcos önérzettel lesuhant a földre, —  
büszkén felelni a nagy rejtettségre ...

Mindegy merre járt, — kutatott.  
Én hallgattam: nesztelen dobogott:  
e zivatarra csak nagybéke derül, —  
a szívem szól, hallga, már örül.

[1916. Április]



## Háborus városban

Háborus városban nappal rémek járnak;  
a házak riadtak, némák és vének;  
csupa bosszus titok zavart hallgatásuk,  
mintha soha, soha nem lett volna nászuk,  
[életnyitó, bolond, csacska páruk], —  
olyan hallgatásuk.

Háborus városban keresem a régit, —  
[ó, áldott ösmerős, árnyal-fénnyel],  
kapuja, ablaka, falai redőit:  
nagy gonddal fogadá ifju éveit,  
játékos, iskolás, ábrándos meséit  
és fájó búcsúm hirit.

Háborus városban nappal rémek járnak,  
gúnyt kacag a halál életálmadba;  
nyítt lelkedbe gombol süvitő bánat, —  
[pedig Tavaszba illatoznak tájak],  
ó itt már télbe bujnak a nyájak, —  
szegény, üzött nyájak . . .

[1916, Május]



## Fáraó szolgálóihoz . . .

Fáraó szolgálai, mint csodállak,  
ó, holtig irigylek titeket!  
Ti ezredévnyi jajgatásban  
cipeltetek gúlás-terheket.

Korbács hű népe, mint csodállak,  
mint irigylem gyáva lelketek!  
Messzi-képzet merész szárnyán  
alig értém: mi fájt bennetek.

De im: itt a nagy gúla-zavar,  
ilyet nem láthata Nilus fia!  
Olvasó-szem álmodó határa  
bár: nem kicsinyel őskatoná.

História hiu-bosszút áll,  
csúfot ejt a részeg lelken . . .  
Tegnap nékem, ma néked, dőre,  
érces gúlák, más mezőkön . . .

Mereng hegyen katonák fegyvere,  
véres élbe hegyezve sikjait.  
Fáraó int, az ostor pattog —  
s milliók védik várait.

A Mult szólt sűnyi alázattal:  
szépfegyverű testvér köszöntelek!  
Én csodállak, ó nagyhatalmu  
türelmedben, de nem értelek . . .

Tigrislelkű ősdespoták kora:  
ásatástok mumiás képei! . . .  
Nem kacaga bolond gonoszabbon,  
mint az átkok új kendősei! . . .

Rabszolga szólt, s megremegtem;  
kisérteti gúny nyúlt ajkán.  
Fáraó int és ostor pattog:  
— „Előre! Előre . . . élőn, gúlán“!

[1916, December]



## Röpülj levél

Déli tengerpart ékes tavasztestén  
tépem néked eme levelem,  
s viola-kék ibolya csokrom —  
[rajt' szemem szava csókom]  
a blúzom bús fonalával füzöm.

Most még friss feshés, kába tavaszgyerek,  
vihár közt nőtt, nézd kedvesem,  
kebledre fűzd, légyen életágya —  
[tavasznak tavasz a párja]  
szivd szivedre szivárvány illatát.

Narancs, citrom, füge, Tavasz orgonafüle  
neszel és bűg, röpülj levél . . .  
fonnyadó a csokor és komor —  
[ha nem élteti szem, drága békebor]  
röpülj, tavasszal röpülj levél.

Trombita hív s megyünk, megyünk,  
virágtól, kerttől messze kanyarodunk:  
kopárhegy-utak, kő, kő, kő, —  
[élet, ibolya-sors veszejtő!]  
röpülj levél, röpülj, röpülj levél . . .

[1917, Március]



## A kopottak

Jaj, vágyaink megtépettek . . .  
jaj, álmaink összerogytak.  
Mit se hagyatok ti épen:  
harcbahullott, dús hatalmak.

Az álmaink eltévedtek . . .  
borus nymphák, elfutottak.  
Ti maradtatok csak, szégyen:  
koldusgondu nagyhatalmak.

Béke-szobrok: porbadültek . . .  
özönvér árkába hulltak.  
De a bálványtestek inognak:  
föltámadnak a kopottak!

[1917. március]

## Nemzetközi munkáskongresszushoz

Úgy dobban hozzám a hired  
mint irtó viharban,  
sülyedő hajóban,  
anya simul gyermekéhez

Halálszó ma tulharsogva,  
bár ágyu morog,  
remény robog,  
bárkádra horgonyzom hitem

Boldog szerelmes szerelmeseként  
öröm üdvözléssel,  
vágyas közöntéssel  
feléd szórom virágaim



Ma szeretnék az Élethez szólni,  
hisz idvesség terem,  
az uj Betlehem,  
uj megváltót köszöntenek

Tévedtek vagyunk s megszenvedtünk,  
dohos akarással,  
kufár árulással  
gyöngén, gyáván hadakoztunk

Tévedtünk, ó, kevesen hittünk,  
mindegy merre,  
nyugat-, keletre:  
az Ember vérzik, segítetek!

Tört szemek ma nevedbe révednek  
Munkáskongresszus,  
miként Krisztus:  
zavarj kufárokat, üzenj, üzenj!

Hangosan szólj! Isten hangján,  
mert milliók álma,  
vágyas akarása  
nem lehet csak hit, csak hit . . .

[1917. április.]



## Csalódás

Kitárom szívem ajtaját a szónak,  
szónak, mely hiv gyászok szobájából,  
s virággal köszöntök az átutazónak.

Sötét sebét sóhajos szívemnek  
kiteregetem szines napsütésre, —  
s félek üzeni tavaszi szépnek.

Ó, szeretném az életet nézni;  
nézni mint régen, erősen  
Napba nézve, küzdve-nevetni.

De, fáradt szemem, mint szívem sora;  
csak szomoru vágyam koccintgat véle,  
csak alélt lelkem álombora.

Nem nézek Napba soha, soha?

[1917, Szeptember]

## Háboru van!

Dühödt értelmetlenség e balga nyáj falja a Föld  
[kincsét!

Riadt-duhaj, hajtott falkák vére veri a Végtelent!

— Jaj, — irtó nagy mocsarak büzhödt gőze —  
kigyó kötéllel fojtja a most fészlő Életet!

Háboru van - - -

Kábult agyak hullámsodra zuhog a vérvölgyben!

Szenvedések tenger-ágya betelt násszal neszel  
[Égre!

Porbafojtott piros patakok szennyes érezete  
[terpeszkedik szerte!

Gomolygó sár halmában kél birokra ember  
[és ember!



Háboru van - - -

Sikoltó némberek ájult ájtokkönyje gördül a földre

Szikkadt emlők szép csecsemőjét szájon

[csókolja halál-fia!

S jaj! a Koldusátkok nyugöző láncá —

lehurkolja rikoltó rémjárás riasztott sikoját!

Háboru van - - -

Rokkant-bénák ármádiája, zászlótalan, csak nő,

[csak nő!

S fekete fellegek fullasztó árnya takarja

[Roncsok részeg jajját! —

[Óh! A sok-sok menyasszony így leli

[mátkáját] —

míg a hám-halomba hull rútkok árkok dúlt

[férfiserege!

Háboru van - - -

Letarolt tájakon tátongó tébolyok toroka ordit,  
[ordit Emberekért!

Krisztus-emberek döfött szive vére hangtalan  
[csöpög csatatérre!

És büzhödt börtönök kábult kinja nem  
[üvölthet napra?!...

Félek, ó, félek: holnap, elkésve, csak üsz-  
[kös sebekre dereng a Nap

---

Háboru - - - Háboru Háboru van!

[1918 március]



## Mégis mintha magvasodna...

Hördülő hangok hágják a hegyet,  
a völgyek könnye kiapadt és a vér,  
a szivárgva gyökérző, tenger emberér  
a mélybe ölelkezve, most magvasodik...

Fönt tépik tagadón a testvér frigyét,  
mérkőzők parancsán a mostoha-pecsét,  
ma ágyuk mérik a multak hevét —  
ma határárkot és az embertudás . . .

Ma zászló színeket kever a kémia,  
kozmosz lombiknál setteng régi sátán,  
ember, istenegység, szétesett a mappán,—  
lőtávolba látnak a leszállott lelkek . . .

Hegyen, hegy alatt, vizen, légen át  
tegnap testvérként találkozott az ész,  
ma hegyen – völgyön – vizen – légen vész,  
pusztító vész az ember fia! . . .

Ma ember-eszközök: eretnek erőik,  
ó széthengerlik a szivek művét,  
ó széttiporják a hívők hitét, —  
ma papos aklok roskadoznak . . .

Vértavas csatatereken bolyong a béke,  
forrongás trónjáról számüzött Isten,  
ellene esküdt az alvilág és minden, —  
most templomtalan boldogtalan . . .

Óh, hogy összekuszálódtek a szálak . . .  
nagy századunk ormai rút árkokban,  
Ember, Álom, — kivert hontalan . . .  
mégis, mégis, mintha magvasodna . . .



Mégis, mintha mégis magvasodna  
üszkők, romok, dőre vérár alján,  
dolgok, hitek, erők ősviharu halmán —  
a Béke-egység új Titánja kél . . . !

[1918. Május]

## Hová törnek a győztesek?

Véres árnyak vernek frontot,  
katona-erdő sóhaja bűg,  
inség és vágy koncertje zúg,  
vár-had népe szétviharzott;  
ágyu-orkán lehanyatlik,  
szurony-sziget széjjelmállik:  
frontok sebe lobosodott . . .

Túl a hazán, túl a hazán,  
árkot állók megfutása,  
erőtlenek roppantása —  
életért fut, túl a pályán;  
az átokhad összebomlik,  
a béke ma tűzből porzik:  
ködbe fénylő, égő talány . . .



Ósi bűnök tömege törped,  
katona-szív megremegő,  
ujabb imákat kereső, —  
az élet pogány szava ébred;  
ítéletet bogozgatnak,  
emberhálók omladoznak:  
emberharcok a miértek . . .

De hová törnek a győztesek?  
Sivatagos sik ez a nyár,  
föliassa, ha nagy is az ár  
és örököltük a tengerek . . .  
az ember jajja, elhaló, —  
régibb, ujabb kishajó:  
szeressetek, szeressetek emberek!

[1918, Szeptember]

## A régi üzenet

Messze ringó fájdalom-skálán  
üzenet, üzenet régi üzenet.  
Tiprott földszinü szárnyán  
üzen, üzen a régi üzenet.

Megrázva köszöntöm, rég' barátom,  
invitálnám derüesebb szobába,  
de, hajh, titkos, mogorva, látom:  
szép szeme zavaros, int a szája,  
mélyhangu hívő hiv, nem állom  
és megyek vakon, verve, utána . . .

[1918. október]





## TARTALOMJEGYZÉK:

A hadüzenet margójára . . . . .	6
Kettős-rendben . . . . .	8
A táborban . . . . .	10
Barna Jóska izenete . . . . .	11
A szomoruk vonatja . . . . .	15
A romok útján . . . . .	17
Tábori szonett . . . . .	19
S tovább kattog a gép . . . . .	20
Betegen . . . . .	21
Háborus városban . . . . .	23
Fáraó szolgálóihoz . . . . .	25
Röpülj levél . . . . .	27
A kopottak . . . . .	29
Nemzetközi munkáskongresszushoz . . . . .	30
Csalódás . . . . .	33
Háboru van . . . . .	34
Mégis mintha megvasodna . . . . .	37
Hová törnek a győztesek . . . . .	40
Régi üzenet . . . . .	42

